

5. Пентилюк М. Робота із стилістики в 8–9 класах: Посібник для вчителя. – К.: Радянська школа, 1989. – 112 с.
6. Пентилюк М.І., Окуневич Т.Г. Сучасний урок української мови / М.І.Пентилюк. – Х.: Вид. група “Основа”, 2007. – 176с.
7. Словник-довідник з української лінгводидактики: Навчальний посібник / За ред. М.І.Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003. – 149с.
8. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 530с.
9. Хуторской А.В. Современная дидактика. Учебное пособие. 2-е издание, переработанное / А.В. Хуторской. – М.: Высшая школа, 2007. – 639с.

Кучеренко І.А.

**РЕАЛИЗАЦИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНО-СТИЛИСТИЧЕСКОГО ПОДХОДА НА УРОКАХ
УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА В ОСНОВНОЙ ШКОЛЕ**

В статье проанализирован функционально-стилистический подход к обучению украинскому языку, определены пути его реализации на уроках украинского языка в основной школе.

Ключевые слова: функционально-стилистический подход, урок украинского языка, стилистические умения и навыки, стилистические упражнения.

Kucherenko I.A.

**REALIZATION OF FUNCTIONALLY-STYLISTIC APPROACH IS ON LESSONS OF UKRAINIAN
AT BASIC SCHOOL**

In the article the functional stylistic going is analysed near the studies of Ukrainian, the ways of his realization are certain on the lessons of Ukrainian at basic school.

Key words: functionally-stylistic approach, lesson of Ukrainian, stylistic abilities and skills, stylistic exercises.

УДК 371.321

Мельничук Ю.Ю.

**ФОРМУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ УМІНЬ
НА ОСНОВІ НАУКОВОГО ТЕКСТУ**

У статті обґрунтовується доцільність формування стилістичних умінь на основі наукового тексту та наводиться фрагмент уроку з використанням текстів наукового стилю.

Ключові слова: стилістичні уміння, науковий текст, урок, стилі мовлення, культура мовлення.

Уміння вільно, грамотно висловлювати свої думки в різних життєвих ситуаціях та видах мовленнєвої діяльності, насамперед передбачає засвоєння стилістичних знань та оволодіння стилістичними вміннями. Одне з провідних місць навчання української мови посідає оволодіння науковим мовленням, “необхідним компонентом якого є науково-навчальні тексти” [1, с. 1]. Проблему наукового тексту дослідники розглядали в лінгвістичному (М.Бахтін, А. Коваль, Л. Мацько, В. Мельничайко, О. Москальська, О. Пономарів) та лінгводидактичному (О. Андрієць, О. Біляєв, Л. Варзацька, І.Кучеренко, М. Пентилюк) аспектах. Як показує аналіз навчально-методичної літератури, незважаючи на широкий спектр досліджуваних науковцями питань, у ЗНЗ недостатньо методичних посібників та розробок з означеної проблеми. Тому з метою внести різноманіття у практичну сферу діяльності учителів української мови у даній статті наводимо фрагмент конспекту уроку в 6 класі з використанням текстів наукового стилю.

Фрагмент уроку в 6 класі

Тема: ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО ПРО СТИЛІ МОВЛЕННЯ. ПОНЯТТЯ ПРО НАУКОВИЙ СТИЛЬ

Мета: а) репрезентувати поняття про науковий стиль, повторити відомості про стилі мовлення; б) розвивати вміння визначати стилі мовлення та виділяти стильові засоби; в) за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати у школярів повагу до культурних надбань рідного народу.

Внутрішньопродметні зв'язки: *Синтаксис:* текст. *Лексика:* терміни. *Орфоепія:* читання тексту з дотриманням орфоепічних норм.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань (формування мовної компетенції).

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Мотиваційно-організаційний етап

Проблемна бесіда за запитаннями

1. Що вам відомо про стилістику з попередніх класів?
2. Які стилі мовлення ви знаєте?
3. З якою метою використовують різні стилі мовлення?
4. Наведіть приклади використання кожного стилю мовлення.

Робота з текстовим матеріалом

- Уважно прослухати тексти. Визначити, до яких стилів вони належать. Довести свою думку, наводячи стильові риси.

Людина створила культуру, а культура – людину. Людина реалізується в культурі думки, культурі праці й культурі мови. Культура це не тільки все те, що створене руками й розумом людини, а й вироблений віками спосіб суспільного поведіння, що виражається в народних звичаях, віруваннях, у ставленні один до одного, до праці, до мови. Належачи до певного соціуму, індивідуум зі своєю появою на світ органічно входить у вироблену його співвітчизникам культуру, стає її користувачем і носієм. Чим міцніші зв'язки людини з культурою народу, тим більшого можна сподіватися від неї як від громадянина, свідомого творця матеріальних і духовних благ, патріота й інтернаціоналіста.

Суспільство завжди дбає про те, щоб його члени користувалися мовою не лише спонтанно, не тільки як даним від природи даром, а свідомо, як знаряддям найактивнішого розкриття своєї особистості. Мовний досвід індивідуума невіддільний від опори на літературну мову як акумулятор людських знань.

Сьогодні культура і мова виявилися об'єднаними в царині духовних вартостей кожної людини і всього суспільства. Мабуть, ніхто не буде заперечувати, що в низькій культурі мови виявляються виразні ознаки бездуховності... (За В. Русанівським).

Культура мовлення – це система вимог, регламентацій щодо вживання мови в мовленнєвій діяльності (усній і писемній).

Належна культура мовлення – це свідчення розвинутого інтелекту і високої загальної культури особистості. Одним із завдань культури мовлення є подолання “мовних стереотипів”: стереотипи мовлення – це стереотипи мислення.

Тільки через високу культуру мовлення проявляються невичерпні потенції мови, гармонія її функцій.

Культура мовлення має велике національне і соціальне значення: вона забезпечує високий рівень мовленнєвого спілкування, ефективне здійснення всіх функцій мови, ошляхетнює стосунки між людьми, сприяє підвищенню загальної культури особистості та суспільства в цілому. Через культуру мовлення відбувається культивування самої мови, її вдосконалення (За В. Іванишиним і Я. Радевичем-Вінницьким).

- Дібрати заголовки до кожного тексту.
- Висловити свої думки про значення культури мовлення.
- Як ви підвищуєте власну культуру мовлення?

II. Інформаційний етап

Опрацювання навчального тексту в парах за допомогою інтерактивної технології “Ти мені – я тобі”

Учитель роздає картки №1 і №2 відповідно першому і другому варіанту. Учні мають за п’ять хвилин опрацювати отриману інформацію, а за наступні п’ять хвилин ознайомити з нею свого товариша.

Картка №1

Науковий стиль обслуговує сферу науки, призначенням якої є передача наукової інформації аргументовано і доказово, що зумовлює відбір і широке використання науково-термінологічної лексики, слів та інтернаціоналізмів; речень, ускладнених дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами (відокремлення), вставними словами, словосполученнями і реченнями (діалогізація, поділ на логічні частини і підсумок); складних синтаксичних конструкцій; підкріплення положень за допомогою схем, діаграм, карт, таблиць, реєстрів та ін. На фоні наукового стилю виділяється його підстиль – науково-популярний, якому властива настанова на доступність викладу наукової інформації, коментування явищ.

Сфера використання наукового стилю – наукова діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта, навчання.

Картка №2

Головне призначення наукового стилю – систематизування, пізнання світу.

Головні ознаки наукового стилю: інформативність, понятійність і предметність, об’єктивність, логічна послідовність, узагальненість, однозначність, точність, лаконічність, аргументація, пояснення причиново-наслідкових відношень, висновки.

Головні мовні засоби: абстрактна лексика, символи, велика кількість термінів, схем, таблиць, графіків, зразків-символів, наукова фразеологія (стійкі термінологічні словосполучення), цитати, посилання, однозначна загальнонавчана лексика, безсуб’єктивність, безособовість синтаксису, відсутність того, що вказувало б на особу автора, його уподобання (емоційно-експресивних синонімів, суфіксів, багатозначних слів, художніх тропів, індивідуальних неологізмів).

Перевірка засвоєної інформації за запитаннями

1. У яких сферах може використовуватися науковий стиль?
2. Яка лексика переважає в науковому стилі?
3. Який виділяють підстиль наукового стилю?
4. У чому полягає головне призначення наукового стилю?
5. Назвіть ознаки наукового стилю.
6. Охарактеризуйте стильові риси наукового стилю.

III. Процесуально-діяльнісний етап

Лексичний аналіз

– Виписати науково-термінологічну лексику, визначити, до яких галузей науки може відноситися кожне виписане слово. До яких інших стилістичних груп можуть належати виписані слова чи окремі з них (професійна, ділова)?

На землі є незвичайна наука – ентомологія. Наука про комах. Люди, які вивчають цю науку, називаються ентомологами. Мало хто знає, що роблять вони. Самих ентомологів часто уявляють трохи дивакуватими, неуважними людьми, які бродять із сачками й нічим, крім своїх комашок, не цікавляться. І вже зовсім небагатьом відомо, що до послуг ентомологів мікроскопи і найскладніші прилади – новинки сучасної науки і техніки, їм допомагають авіація і флот, у своїй роботі ентомологи використовують новітні досягнення хімії і фізики, медицини й астрономії. Але й сачки – ті самі сачки, що часом викликають добродушну усмішку (ще б пак – дорослий дядько, а ходить із сачком, як маленький!), лишаються дуже важливим знаряддям виробництва (Ю. Дмитрієв).

Лінгвістичне дослідження

- Прочитати текст. До якого стилю він належить? Як впливають на стиль тексту виділені слова? Дібрати до виділених слів синоніми й записати їх (*декоративний-прикрашальний, орнаментальний-візерунковий, характерний-властивий*).

Вишивка

Вишивка – вид народного *декоративного* мистецтва; *орнаментальне* або сюжетне зображення на тканині, шкірі, повсті, виконане різними ручними або машинними швами.

Основним матеріалом для вишивки є нитки (льняні, конопляні, бавовняні, шовкові, металеві та інші), в окремих випадках – різні, часом дорогі, матеріали (золото, срібло, самоцвіти, намистинки, бісер, блискітки, монети тощо).

Вишивка застосовується для прикрашання одягу (жіночі блузи, чоловічі сорочки, корсетки, кептарі, кожухи, плаття тощо); речей побутового вжитку (рушники, скатерті тощо); інтер'єрів житлових і громадянських приміщень (декоративні панно)...

Народна вишивка відзначається багатством і різноманітністю геометричних елементів, зображенням тварин і рослин. В Україні є близько 100 видів і різноманітних технічних прийомів вишивання. Основні – мережання, вирізування, низь, гладь, хрестик та інші. Багатий колорит і складні геометричні узори, що часто заповнюють тло тканини, властиві вишивкам Галичини, Буковини, Закарпаття; рослинний орнамент червоного, чорного й синього кольорів, інколи в поєднанні із зображенням тварин, *характерний* для Полтавщини, Київщини, Чернігівщини...

Серед найвідоміших майстрів вишивки – заслужені майстри народної творчості України Г. Герасимович, П. Березовська, О. Василенко, а також Л. Вандальська, Г. Гринь, Г. Кравченко... (З журналу, 158 слів).

IV. Контрольно-рефлексивний етап

Інтерактивна технологія “Два-чотори-всі разом”

1. Скільки розрізняють стилів мовлення?
2. Який стиль розглядався на уроці?
3. У чому полягає призначення наукового стилю?

Лінгвістичний аукціон

1. Назвати мовні риси наукового стилю.
2. Назвати характерні ознаки наукового стилю.

V. Домашнє завдання

- Скласти міні-твір в науковому стилі на тему “Молодь і культура мовлення”, аргументуючи свої думки.

Отже, стаття присвячена досить актуальній на цьому етапі розвитку лінгводидактики проблемі формування стилістичних умінь на основі наукового тексту на уроках української мови. Наведений фрагмент уроку побудований за сучасною схемою структури уроку та відповідає класичним вимогам. Може бути використаний та творчо перероблений методистами, учителями, студентами-практикантами.

Тема статті є перспективним напрямом для подальшої розробки, зокрема з урахуванням наступності й перспективності розвитку стилістичних умінь учнів початкової та середньої школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрієць О.М. Методика опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Андрієць Олена Миколаївна. – Херсон, 2007. – 20 с.
2. Коваль А.П. Практична стилістика сучасної української мови / А.П. Коваль. – К.: Вища школа, 1987. – 352с.
3. Мацько Л.І. Стилiстика української мови: підручник / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько / За ред. Л.І. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 462 с.
4. Пентилюк М.І. Робота з стилістики в 4-6 класах: Посiбник для вчителiв / М.І. Пентилюк. – К.: Рад. шк., 1984. – 136с.

Мельничук Ю.Ю.

ФОРМИРОВАНИЕ СТИЛИСТИЧЕСКИХ УМЕНИЙ НА ОСНОВЕ НАУЧНОГО ТЕКСТА

В статье обосновывается целесообразность формирования стилистических умений на основе научного текста, также представлен фрагмент урока с использованием текстов научного стиля.

Ключевые слова: стилистические умения, научный текст, урок, стили речи, культура речи.

Melnichuk Y.Y.

FORMING OF THE STYLISTIC SKILLS ON THE SCIENTIFIC TEXT BASIS

The expediency of stylistic studies' forming on the basis of scientific text is grounded in the article and the lesson's fragment with the usage of texts of scientific style is also represented.

Key words: stylistic skills, scientific text, lesson, speech styles, speech culture.

УДК 37.032

Моїсєєв С.О.

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КОНКУРСНИХ УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті дається загальна характеристика інформаційно-комунікаційних та мультимедійних технологій в освіті, уточнюється їх місце серед інформаційних технологій. Розкривається потенціал мультимедійних технологій у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів. Висвітлюються переваги та недоліки використання мультимедійного забезпечення на конкурсних уроках фізичної культури.

Ключові слова: інформаційні, інформаційно-комунікаційні та мультимедійні технології, освітній потенціал мультимедійних технологій, конкурсні уроки фізичної культури, підвищення ефективності використання мультимедійних технологій на конкурсних уроках фізичної культури.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій стрімко змінює життя українського суспільства, і зокрема таку консервативну сферу, як система фізичного виховання школярів. На початку ХХІ століття, коли мультимедійні технології робили ще перші кроки у загальноосвітніх закладах нашої країни, важко було уявити мультимедійний проектор у руках учителя фізичної культури. Проте вже через 10-11 років стає нормою, константою використання вчителями фізичної культури мультимедійних технологій на конкурсних та відкритих уроках.

Проблематика використання мультимедійних технологій у процесі фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів знайшла широкий відгук серед науковців, освітян і вчителів України. Управлінський, діагностичний, моніторинговий, організаційно-методичний потенціал комп'ютерних технологій у фізичному вихованні різних верст населення розкривався у працях Г. Генсерук, Г. Дробініна, О. Кузнецова та ін. [2; 3]. Специфіку впровадження у процес фізичного виховання дітей та молоді мультимедійних навчальних програм вивчали Н.Бишовець, К. Сегрієнко, Г. Сторожик, О. Скалій та ін. [9; 10]. Але, незважаючи на значний ступінь вивченості заявленої проблематики, питання використання мультимедійного забезпечення під час проведення уроків фізичної культури висвітлено недостатньо.

З огляду на вищезазначене метою статті є висвітлення специфіки використання мультимедійних технологій на конкурсних уроках фізичної культури.

Досліджуючи теоретико-методологічне поле розвитку мультимедійних технологій у системі загальної середньої освіти України, варто відзначити достатньо широкий категоріальний апарат, який використовують автори публікацій для характеристики